

30/10/2024

כ"ח בתשרי ה'תשפ"ד

לכבוד :

ח"כ אליהו רביבו

יו"ר הוועדה המיוחדת לעובדים זרים

באמצעות דוא"ל

שלום רב,

הנדון : בטיחות בעבודה של מהגרי עבודה בישראל

לקראת דיון בנושא "בטיחות בעבודה של העובדים הזרים" שעתיד להתקיים בועדה ביום 3/11/2024, הרינו להגיש נייר עמדה, כדלקמן :

1. מהגרי עבודה המגיעים לישראל נמנים בהגדרה על אוכלוסייה פגיעה במיוחד, אשר מגיעה לעבוד בעבודות פיזיות קשות ואף מסוכנות – ובפרט בענף הבניין, אך גם בענפי התעשייה והחקלאות. חלק גדול מהם הם עובדים לא מיומנים, ומכללא לא עברו הדרכה והכשרה בהיבטי בטיחות בעבודה לפני הגעתם לישראל.
2. תאונות עבודה ומחלות מקצוע הן למרבה הצער תופעה מוכרת, בפרט בענפי הבניין, התעשייה והחקלאות. בענף הבנייה חלק ניכר מהנפגעים היו בעבר עובדים פלסטינים, אך כעת צפוי שיהיו אלו מהגרים. בחלק מהמקרים שהגיעו אלינו בחודשים האחרונים, עם פתיחת ענף הבניין לאחר כעשור ל"גיוס פרטי", נפגעי תאונות עבודה בענף היו עובדים מהודו וסרי לנקה שהגיעו לאחר ששילמו סכומי עתק והספיקו לעבוד מספר חודשים בלבד לפני שנפגעו והושבתו מעבודה, בעודם משועבדים בחובות.
3. בענף הבניין, נוהל רשות האוכלוסין וההגירה בענף הבניין קובע בתנאי ההיתר חובות מסוימות להדרכה בהתאם לתקנות¹, אך כפי שיוסבר להלן, התקנות אינן מותאמות לעובדים שאינם ישראלים, אין רגולציה על הגופים שעוסקים בהדרכות על פי תקנות הבטיחות, מה שמוביל לדיווחים על הונאות², ושיעור האכיפה של תקנות אלו על ידי מינהל הבטיחות והבריאות התעסוקתית (להלן: "מינהל הבטיחות") הוא נמוך. בענפי התעשייה והחקלאות להבנתנו לא קבועות הוראות בנושא בנהלי רשות האוכלוסין וההגירה, אך תקנות הבטיחות חלות על מעסיקים בענפים אלו ומחייבות אותן.

חובת ההדרכה ומסירת המידע לעובדים

4. תקנות ארגון הפיקוח על העבודה (מסירת מידע והדרכת עובדים), תשנ"ט-1999 (להלן: "תקנות ההדרכה") קובעות שעל מחזיק במקום העבודה למסור מידע לעובדיו בדבר הסיכונים במקום ולבצע להם הדרכות בדבר מניעת סיכונים והגנה מפניהם, אך נכון להיום אין חובה שהמידע יימסר בשפה המובנת לעובד. עם כניסתם של מהגרי עבודה רבים ממדינות חדשות המגוון התרבותי והשפתי באתרי בנייה, במפעלים ובמשקים חקלאיים גדל והתרחב. חלק ניכר מהעובדים שהגיעו לישראל אינם דוברים אנגלית אלא הינדו, מליאלם, סינהלה וכמובן מנדרינית ותאית, וזאת בנוסף לרוסית וערבית. בהיעדר חובה חוקית לספק להם הדרכות בטיחות על הסיכונים הקיימים בעבודתם בשפה המובנת להם, הם חשופים במיוחד לפגיעה בעבודה.

¹ סעיף 6.9.5 https://www.gov.il/BlobFolder/policy/manpower_construction_foreign_workers_procedure/he/9.4.0001.pdf

² ראו למשל הפרסומים על עיכוב בכירים במכללת שר ומכללת הבונים על ידי המשטרה בשל חשד לזיוף תעודות הסמכה: אתר דבר <https://www.davar1.co.il/538129/>, אתר מרכז הנדל"ן <https://www.nadlancenter.co.il/article/10548>

5. ביום 19/9/2024 מינהל הבטיחות פרסם טיוטת תקנות לתיקון תקנות ארגון הפיקוח על העבודה (מסירת מידע והדרכת עובדים), תשנ"ט-1999 והציע שורת תיקונים בתקנות ההדרכה כדי להבטיח שהן יתקיימו בשפה המובנת לעובדים כמו למשל הטלת חובה למסור את המידע לעובד בשפה המובנת לו. אך התיקונים עדיין לא אומצו, וחלק מההצעות בטיחה אינן רלוונטיות למהגרי עבודה (כך למשל מתן אפשרות להעברת ההדרכות באמצעים מקוונים, שאינה רלוונטית לרבים ממהגרי העבודה בענפי הבנייה והחקלאות, שאוריינותם הדיגיטלית נמוכה).

הכשרות מקצועיות בענף הבנייה

6. מלבד ההדרכות ומסירת המידע, ממשלת ישראל הכירה זה מכבר בצורך להגדיל את הכשירות המקצועית של עובדים, בעיקר בענף הבנייה, כדי להקטין את תאונות העבודה. גם היום ענף הבנייה ממשיך להיות קטלני במיוחד, ובשנת 2023 תועדו על ידי קו לעובד 48 הרוגים בענף הבנייה, מתוכם 9 היו מהגרי עבודה (כ-19%) מתוך כלל ההרוגים (ו-29 מתוך שאר ההרוגים, 60%, היו ערבים אזרחי ישראל או עובדים פלסטינים, ו-21% יהודים אזרחי ישראל או עובדים שאזרחותם לא פורסמה)³. על כן, ישנה חשיבות רבה בהטמעת הכשרות מקצועיות בענף הבנייה למען התמקצעות העובדים, כדי להפחית את הפגיעה בחייהם.

7. בשנת 2018 לאחר שנים ארוכות בהן מספר הנפגעים באתרי הבנייה היה במגמת עלייה חסרת תקדים, משרד העבודה (אז העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים), משרד הבינוי והשיכון ומשרד האוצר התחייבו בפני ההסתדרות החדשה שיתבצעו "צעדים להגברת הבטיחות בעבודה בענף הבנייה". בכלל זאת, מינהל הבטיחות התחייב לגבש ולאכוף החלת השתלמות בטיחות בסיסית לכל עובד באתרי הבנייה, כשמימונה השתלמות יהיה באחריות המעסיקים (להלן: "ההסכם משנת 2018").

8. בשנת 2022 התקיים פיילוט הכשרות כאמור על ידי הקרן לעידוד ופיתוח ענף הבנייה בישראל (להלן: "הקרן") ל-3,650 עובדים פלסטינים, ובעקבותיו המינהל ציין בהודעה מיום 24/2/2022 שבכוונתו לחייב בהכשרה זו כתנאי בסיס למתן היתר עבודה בענף הבינוי, ושאופן החיוב יפורסם בהודעה נפרדת או נוהל לאחר שיילמדו מסקנות הפיילוט. עם זאת, למרות הזמן הרב שחלף מאז הושלם הפיילוט בקיץ 2023, מינהל הבטיחות עדיין לא הרחיב את הפיילוט לכלל העובדים בענף הבנייה, חרף התחייבות משרד הממשלה על פי ההסכם משנת 2018.

אכיפה והגנה בשעת חירום

9. יש גם לציין שההכשרות בבטיחות הן נדבך אחד משורת צעדים שעל משרד העבודה לנקוט להפחתת תאונות העבודה בישראל, ביחס לכלל העובדים. לצד חיוב מעסיקים בהכשרות בטיחות לעובדיהם כדי לתת לעובדים ידע וכלים מקצועיים לביצוע עבודתם בצורה בטוחה, על משרד העבודה לפעול לשינוי מערך התמריצים השליליים והחיוביים אשר קיים באתרי הבנייה – ולגיבוש תוכנית מניעתית ואקטיבית לאכיפת הוראות הדין למען בטיחותם של מהגרי עבודה בפרט, והעובדים בענף הבנייה בכלל.

10. כך למשל, על פי דיווחים בתקשורת למינהל הבטיחות כ-70 מפקחים בלבד, והיעדר ההרתעה של מעסיקים ומיעוט האכיפה על ידי מינהל הבטיחות תורמים לאי הציות של מעסיקים רבים ולהפרות בטיחות אשר מסכנות את חייהם של עובדים בכלל ומהגרי העבודה בענפי הבנייה, התעשייה והחקלאות. בשנת 2023 נרשמה ירידה של 22% בהיקף הוצאת צווי הבטיחות על ידי מינהל הבטיחות, ומרבית הצווים ניתנו על

³ ראו: דוח שנת 2023 בבטיחות, קו לעובד, ומאגר תאונות העבודה של קו לעובד: <https://work-accidents.kavlaoved.org.il/>

עילות כמו אי מסירת תסקיר מתאים לדוד, אי עמידה בדרישות חוק החשמל או שימוש במעלית לא תקינה⁴.
מיעוט הפיקוח והירידה בסנקציות בענפים השונים תורמים לאקלים ההפקרה של העובדים בשטח.

11. לסיום נזכיר שבנוסף להדרכת העובדים על בטיחות בעבודה והכשרתם המקצועית, הבטחת בטיחותם של מהגרי העבודה כוללת, במיוחד בימים אלו, גם הגנה מפני טילים ומניעת סיכון חייהם של מהגרי עבודה אשר עובדים בקווי העימות ותחת אש. רק היום נהרגו 4 מהגרי עבודה מתאילנד (ומעסיקם הישראלי) במהלך עבודתם במטולה, והצטרפו לשורת עובדים שנהרגו רק בשנה האחרונה בעוטף או בצפון בשל ירי טילים⁵. על כן, **על שר הביטחון לאסור את העבודה ביישובים מפונים, ולמנוע את כניסתם של עובדים לשטחי אש, על מנת למנוע את הטרגדיה הבאה.**

בברכה,

דיאנה בארון

דיאנה בארון, עו"ד
מנהלת מדיניות ציבורית ומחקר
עמותת קו לעובד

העתק:

חברי וחברות ועדת העבודה והרווחה
צוות הועדה

⁴ ראו: [דוח שנת 2023 בבטיחות](#), קו לעובד.
⁵ ראו: [חמישה נהרגו מנפילת רקטות באזור מטולה, אחד נפצע קשה](#), הארץ, 31/10/2024; [הצבא מאפשר לחקלאים להעסיק עובדים זרים בקו העימות, ואלה משלמים בחייהם](#), הארץ, 4/3/2024.